
VOORAF

Roger Roger:

Taalbeschouwingsonderwijs: naar een strategie.

Het begrip „taalbeschouwing“ werd in Vlaanderen geïntroduceerd door twee Nederlanders op de VON-conferentie van 1974. Roger Roger beschrijft de stand van zaken 14 jaar later. In de onderwijsretoriek krijgt het taalbeschouwingsonderwijs de wind in het zeil: didactici zijn het er over eens dat het een uiterst stimulerende onderwijsvorm is die zeer veel kan betekenen voor de taalbeheersing van de leerlingen en hun inzicht in de wereld. Een felle tegenwind steekt op bij de vertaling naar de onderwijspraktijk toe: leraars zijn overwegend spraakunstgericht. De auteur tracht de oorzaken van dat vertragsmechanisme te achterhalen. Hij komt tot het besluit dat er dringend strategieën ontwikkeld moeten worden, zowel door didactici als door leraars, om het taalbeschouwingsonderwijs algemeen te laten doordringen in de praktijk van alledag.

Piet Van de Craen:

(Moeder)taalbeschouwing en schriftelijke taalbeheersing.

Over de taalbeschouwelijke aanpak van de schriftelijke taalbeheersing handelt het artikel van Piet Van de Craen. Hij gaat uit van de wisselwerking tussen taalhandelen en taalbeschouwen: het grote verschil ligt in het automatische karakter van taalhandelend gedrag. Naarmate meerdere vormen van talig handelen meer automatisch verlopen, verhoogt de taalvaardigheid. Taalbeschouwend onderwijs kan hierbij een stimulans zijn. De auteur illustreert zijn theoretische uitgangspunten met een stapsgewijze opbouw van de schriftelijke taalbeheersing, die voor elke graad en onderwijsvorm kan worden aangepast. Elke stap bevat een waaier aan schrijf- en taalbeschouwingsmogelijkheden die de schrijfgierigheid van de leerlingen prikkelen.

W.I.M. van Calcar & K. Henneman:

Leesonderwijs: onderwijs in strategisch handelen. Een demonstratie.

Lezen is een interactief proces tussen tekst en lezer. Tijdens het lezen hoeft de lezer zich nauwelijks bewust te zijn van wat hij doet. Pas wanneer het begrip stukt, kan hij een aantal handelingen verrichten om de structuur en de betekenis van de tekst te kunnen vaststellen. Voorbeelden van mogelijke handelingen of strategieën: het oproepen en gebruiken van voorkennis, zowel over het onderwerp als over taal en taalgebruik; het formuleren, toetsen en bijstellen van verwachtingen; het vaststellen van de grote lijn naar inhoud en handeling. Aan de hand van een artikel uit de Volkskrant demonstreren de auteurs hoe zij studenten in de lerarenopleiding en nascholingscursisten leren leesonderwijs te geven aan leerlingen in het secundair onderwijs.

Marc Stevens:

Hip, hip, hoera! Grammatica en taalbeschouwing liggen heus niet zo ver uit elkaar.

Marc Stevens stelt vast dat de klassieke grammatica en ontleding opnieuw in trek zijn in het lager secundair onderwijs. Hij formuleert een aantal concrete lesvoorstellen om het enge ontleden taalbeschouwelijk open te trekken. Er wordt nog wel gewerkt met grammaticale categorieën (bijvoorbeeld naamwoord, werkwoord en lijdend voorwerp), maar het uitgangspunt is werkelijke, levende taal (reclame teksten en krantekoppen).

Ides Callebaut:

Spraakkunst = W.O. Een voorstel om spraakkunstlessen voor kinderen van de basisschool te motiveren.

Kan spraakkunst op de basisschool wel zinvol zijn? Dat is de vraag waarop Ides Callebaut een antwoord tracht te vinden door een vergelijking te maken met de lessen W.O. (Wereldoriëntatie) over het menselijk lichaam. Hij verduidelijkt zijn stelling aan de hand van een voorbeeld uit zijn eigen onderwijspraktijk in de lerarenopleiding. Een zin uit de klassituatie zelf vormt de aanzet voor een taalbeschouwelijk gesprek.

Roger Roger:

Bibliografie taalbeschouwing.

Roger Roger stelde een bibliografie samen met Vlaamse publikaties verschenen tussen 1974 en 1987 die het begrip taalbeschouwing uitwerken als alternatief voor het grammatica-onderricht, en/of die taalbeschouwing centraal stellen. Didactische handleidingen en schoolboeken werden buiten beschouwing gelaten.

ERRATUM

In Vonk 1988/3 is een fout geslopen in de inhoudsopgave op de achterzijde van de kaft. Als auteur van het artikel „Zakelijke communicatie in het secundair onderwijs” moet F. Luijk vervangen worden door Isabelle Vandenberghe & Jan H. Verbanck.